

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/2 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/2 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl.
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/2 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 7 cr., a doua-oră 6 cr.
a treia-oră 5 cr., și timbru de 30 cr.

Redacția și administrația: Strada Popului Nr. 16.

Telefon Nr. 14.

Se prenumără și la poste și la librării.

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscrise nu se înapoiază.
Numeri singuratici à 5 cr. se vând la „Tipografia”, soc. pe acțiuni

Chestiunea națională.

II.

„Cu principiul de naționalitate, care acum se desvoită mai mult ca oricând, un nou și puternic factor a intrat în lume”. Franz Palacky.

Ziceam în articolul precedent, (vezi numărul 234 al „Tribunei”. Red.) că lupta dintre Români și Maghiari este o comună nenorocire pentru imperiul habsburgic și pentru înțelesul nostru stat român, și am accentuat în câteva linii, că această luptă nu este, precum par a crede unii dintre oamenii noștri politici, un produs artificial, ci rezultatul firii al unor anormale și îndelungate stări de lucruri.

Nu se poate stabili cu precizie data, când a început lupta dintre Români și Maghiari să iee caracterul lămurit național, pe care îl are în zilele noastre.

Chestiunea aceasta e încă controversă. Unii cred, că această luptă s'ar fi început deodată cu invazia Maghiarilor.

Alții par a vedea în acțiunea politică-eclesiastică a episcopului românesc Inocențiu din Transilvania un reflex al aspirațiilor naționale-politice ale Românilor de peste munți.

Adevărul e, că în 1743 episcopul Inocențiu intră în memorii adresate împărătesei Maria Terezia, accentuând cu multă energie: „*Clerum Nationemque Valachicam*” și cerea, ca „națiunea română să fie politicește recunoscută ca o individualitate politică”. („*Agnoscamur pro recepta natione*”).

Acțiunea episcopului Inocențiu și revoluția dela 1784 a țărânilor românești sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan alcătuiesc în orice caz două faze mari și marcante în evoluția luptei dintre Români și Maghiari.

Ori-cum ar voi cineva să interpreteze motivele revoluției lui Horia, un lucru e cert și anume, că în afară de momentul mare economic al revoluției avea și o notă pronunțată națională, care ese puternic în relief din documentele acelor vremuri.

Țărâni români „cereau”, zice dl N. Densușianu, împărțirea pământurilor nobilitare, nu din motivele unei noue ordini sociale, ci bazeți pe principiul: că țeara este a lor și pământurile sunt ale lor („*quod Regnum non Hungarorum sed Valachorum esset, consequenter Hungaros et Dominos suos terrestres ejecturi sint e propriis suis Possessionibus*”).**)

*) Vezi: Revoluția lui Horia în Transilvania și Ungaria 1784—1785, scrisă pe baza documentelor oficiale de Nic. Densușianu, București 1884, pag. 161.

„Țeara este a noastră și pământurile ale noastre sunt” — este esența doctrinei despre „suveranitatea națională”, și aceasta era nota dominantă în întreaga mișcare a Românilor dela 1784.

Horia, Cloșca și Crișan erau simpli țărani, și cu toate acestea ei luptau pentru idei politice analoage ideilor politice ce încolțeau pe atunci în Franția.

Acțiunea filosofică-literară a lui *Diderot*, *d'Alembert* și a celorlalți enciclopediști, cari căutau să toarne în formule filosofice, clare și precise, teoria suveranității naționale și să prepare pe Franței pentru epocalele evenimente ce au și urmat apoi — această acțiune nu avea un corespondent în mișcarea Românilor dela 1784.

Țărâni români purtau o luptă crâncenă în contra nobilimii maghiare, care îi dominase și exploatare atât de crud și atât de îndelungat; ei erau pe deplin conștienți, că alcătuiesc populația de temelie a Transilvaniei; ei erau conștienți de puterea merentă numărului lor, ear' situația ce li-se crease li-se părea și nedreaptă și insuportabilă.

Împregiurările în cari trăiau și bunul simț al țărânului român au trezit în ei ideea de a încerca să frângă jugul feudalității maghiare, și se proclamă într-o formulă, deși primitivă dar' destul de lămurită, un principiu, care de atunci și până astăzi se găsește la baza fiecărei lupte naționale, ear' acest principiu transcris în limba timpului nostru sună astfel: țeara aceasta, în care noi locuim în mase mari compacte, într-o covârșitoare majoritate, este a noastră de drept și vrem să fie a noastră și de fapt; noi înșine voim să fim stăpâni într'însa, și stăpâni pe a noastră soarte.

Pentru curajul civic de a fi lansat și propagat această idee, și pentru încercarea bărbătească de a fi resculat masele românești pentru îndeplinirea ei, sefi mișcării românești dela 1784 au fost franți în roată și au murit moarte de eroi.

Această pretențiune fundamentală a Românilor de peste munți este azi la baza principiului de naționalitate; dar' ea se reflectă în celebrul „*Supplex libellus Valachorum*” înaintat împăratului Leopold II. de către fruntașii Românilor la 1791, și tot această pretențiune se prelungește ca un fir roșu până la revoluția lui Iancu dela 1848, și de atunci până în zilele noastre.

Epoca dela 1848 puse întreaga Europă în mișcare.

Ideile liberale științifice motivate în Franția în secolul trecut se propagau

acum în toate țările, la toate popoarele continentului.

Abrogarea feudalității, suveranitatea poporului, regimul constituțional cu libertățile sale cetățenești etc. toate acestea idei erau pe buzele tuturor, și făceau să se clătine tronurile și să se prăbușească învechitele sisteme politice.

Aceste idei, în forma lor modernă, ajunseră și în Transilvania și captivară dintru început pe toți Români, între cari tradițiile revoluției lui Horia erau încă vii.

Secolul trecut preparase pe Români de peste munți pentru aceste idei, de aceea au și pătruns ele adânc în toate straturile poporului românesc.

Deodată cu aceste idei începuse a se propaga cu putere elementară principiul naționalităților, a cărui strinsă relație cu ideile liberale devenise atunci evidentă.

Hegemonia culturii franceze asupra Germanilor pe vremea lui Frederic II. dase naștere acestui principiu în țările germane.

Reacțiunea maghiarismului în contra politicii de germanizare sub Iosif II. deschise drum acestui principiu între Maghiari; ear' opresiunea exercitată de către Rusia asupra Polonilor trezise sentimentul de naționalitate și reacțiunea națională a acestora din urmă, dar' abia în anul 1848 se propagă acest principiu ca principiu de sine stătător, fortificat de curentul liberalismului și egalitarismului, în toate națiunile oprimate din Europa.

Esena acestui principiu o exprimă Bluntschli în următorul mod: „Îndată-ce o națiune devine pe deplin conștientă de comunitatea sa intelectuală, se deșteaptă într'însa gândul și voința de a desvolta din această comunitate o deplină personalitate, de a produce o comună voință și a o pune cu puterea în practică, cu alte cuvinte: națiunea conștientă pretinde a determina ea statul, sau a se constitui ea într-o formă de stat”.

Evenimentele dela 1784 și 85 și cele dela 1848 au deșteptat în chip puternic conștiința comunității naționale în România, dar' deșteptase și conștiința puterii lor.

Sistematic amenințați cu politica de maghiarizare și prigonii în mod nedem pentru rezistența ce o manifestau ei față de această politică, ei cereau — în virtutea dreptului istoric a ideilor liberale și a principiului de naționalitate — drepturi de existență națională sau cu un termen consacrat: egala îndreptățire națională.

Maghiarii, ca să înlesnească opera maghiarisării, cereau unirea marelui principat al Transilvaniei cu Ungaria.

Români, ca să scape de primejdia maghiarisării și ca să-și asigure puțința liberei lor dezvoltări naționale combăteau unirea, cereau menținerea autonomiei Transilvaniei și garanții reale, că drepturile Românilor, majoritatea preponderantă a populației, vor fi recunoscute în cadrul autonomiei.

Adunarea națională dela 3/15 Maiu 1848 de pe Câmpul-Libertății dela Blaj, cerea în punctul întâiu al rezoluției sale următoarele:

„Națiunea română răzimată pe principiile libertății și frățietății pretinde independența sa națională în respectul politic, ca să figureze și numele seu, ca națiune română, se-și aibă reprezentanții sei la dieta (camera) țerii în proporțiune cu numărul seu, se-și aibă direcții și în toate ramurile administrative, judecătorești și militare în aceeași proporțiune, se se servească în limba sa în toate treburile ce se ating de dînsa atât în legislațiune, cât și în administrațiune.

Ea pretinde pe tot anul o adunare națională generală”.

Dacă comparăm pe „*Agnoscamur pro natione recepta*” al episcopului Inocențiu, și formula lui Horia „Țeara este a noastră și pământurile ale noastre sunt”, cu această rezoluțiune mai modernă, trebuie să recunoaștem, că în toate aceste formule politice se reflectă aceeași tendință generală și constantă: emanciparea și constituirea naționalității române de peste munți într-o individualitate politică de stat.

Același lucru îl cere și programul național stabilit la 1881 la Sibiu, când zice în punctul seu întâiu: Partidul național va lucra pe teren legal pentru exoperarea următoarelor drepturi: încât privește Transilvania, recăștigarea autonomiei sale.

Prin urmare, Români de peste munți afirmă cu drept cuvânt, că revendicările lor naționale datează de cel puțin 150 de ani, și că de cel puțin 150 de ani ei poartă o luptă grea dar' constantă în contra opresorilor lor, și pentru dreptul de existență națională a poporului român.

Trebuie deci să conchidem din aceste constatări, că un popor, care luptă de un secol și jumătate pentru constituirea sa în individualitate politică nu poate abdica, și nu va abdica în nici un fel de împregiurări la lupta pentru realizarea pretențiilor sale naționale, pe cât de legitime, pe atât de modeste.

Programul național al Românilor de peste munți este un program istoric, este sintesa aspirațiilor și suferințelor mai multor generațiuni și nu trebuie privit prin prisma programelor politice schimbătoare ale partidelor din țeri constituționale.

Sibiu, 10 Noembrie n.

Oprirea conferinței. *L'Independance*

Belge vorbind în ultimul seu număr despre oprirea conferinței generale naționale, zice următoarele:

— „Ede prevăzut, (? R. T.) că partidul liberal și național din România nu va lăsa se treacă fără protestare această nouă violare a drepturilor naționalității române în Ungaria.

Această protestare va fi cu atât mai vie, că visita împăratului Francisc Iosif în București produsese în România speranța unei îmbunătățiri a situației fraților de peste munți.

Patrioții români vor avea o crudă deluziune văzând că nimic nu poate face pe guvernul unguresc să renunțe la politica lui de opresiune, și că lecțiunile cele mai elocvente ale istoriei nu există pentru el. Astfel stând lucrurile, *irredenta română* ar pute deveni într-o zi redutabilă. Ca? oare cei din Budapesta au uitat așa curând evenimentele din Veneția? Adevărul e, că istoria nu începe de două-ori, dar' ea se repede câte-odată”.

„Cuota”.

Calul de bătaie al tuturor fracțiunilor opoziționale, a fost la alegerile dietale, de curând efectuate, — „cuota”. Să se urce ori să nu se urce cuota? Asta era întrebarea. Se știe, că disolvarea dietei tot din acest motiv s'a întemplat. Și fiindcă guvernul a știut să-și scoată din urnă o majoritate atât de covârșitoare parlamentară, — deslegarea chestiunii cuotei a devenit foarte ușoară. Lucru simplu. Se va da atâtă, cât cere Austria. Buna înțelegere o pretinde aceasta. Și că așa va fi, se vede evident din cuvintele lui *Reichswehr*, care ne spune în mod hotărât, că cuota nu va rămâne așa cum a fost până acuma, nu se va urca cu două trei procente, cum ziceau unii, nu va fi nici 35%, cum afirmă alții, ci va fi nici mai mult nici mai puțin, decât 43.4 procente. Afirmarea aceasta a lui „*Reichswehr*” nu poate să fie numai combinație sau fantasmă, ci trebuie să e bazeată pe informațiuni autentice. „Ministrul unguresc de finanțe, — zice „*Reichswehr*”, — e ferm hotărât, aceasta o știm din izvor autentic, a se învol la urcarea cuotei, în acel mod, ca sarcina Austriei se scadă cu 4—5 procente. Guvernul maghiar a fost făcut propunere în coloanele unui mare ziar

FOIȚA „TRIBUNEI”.

De pe țeara Oltului.

— Impresii de călătorie. —

Era o zi ferbinte de vară, soarele ardea în foc dogoritor, în aer era o nădușeală ce-ți oprea respiraerea, cum de comun sunt zilele de vară în orașe.

Mergeam a lene fără scop și fără înțat,

vechiu și bun și frumoasa lui doamnă.

Nu ne-am fost văzut de mult și bucuria a fost mare...

„Apoi auzi, prietene dragă — zise el, — dacă vrei să ne faci vre-o câteva zile fericite, vino odată până la noi în *Cârfa*. Nu-i departe de aici, și așa n'ai mai fost pe țeara Oltului”.

„Da, da, se vii”, — îl întrerupse doamna, o femeie dragută cu ochii azuri și limpezi, — „și așa sântem numai noi doi”.

„Da, sântem numai doi, căci nu sântem de mult la olaltă, scumpă”, a adăos prietenul meu în ton glumeț.

Doamna roși puțin și zimbînd plecă privirea, eu mă făceam că nu-înteleg vorba.

Și când aerul și căldura la oraș așa de nădușitoare e, și ești pofit să mergi la sate din partea unui prieten scump, și a unei tinere și frumoase doamne, care așa ademenitor îți

știe face invitarea — se mai stai pe gânduri? Le-am promis cu bucurie că-i cercetez, și ne-am despărțit până la revedere...

M'am urcat în trenul ce avea să mă ducă pe țeara Oltului, la *Cârfa*. În cupele meu eram trei înși, eu și earși o tină rădăcină.

Ședeam gânditor la fereastră și contemplam giurul, ear' ei — tină rădăcină — se desmierdau și hîrjoneau ca copii.

„Ci astempărate odată, nebunule”, zise ea către el, când acesta voi să o sărute.

„Da”, îi răspund eu.

Eram în tren ambii, ne făceam călătoria de nuntă, spre... Italia.

Ce fericiri eram, Doamne! Ne dragosteam și ne întreceam ca copii. Voiam să o sărut și ea mă lovia ușor cu palma peste gură, și-mi zicea se mă astîmpăr.

Și fantasia aprinsă îmi zugrăvia în colori vii toate peripeziile unei fericite călătorii de nuntă.

Deodată îmi părea că sîntem departe... în un oraș frumos și mare, la poarta unui hotel.

Hotelierul ne întîmpină: „Poftiți curțir?”

„Da”, îi răspund eu.

„Sînteți Români?”, îi întrebai eu. Îmi răspuseră, că da. S'au căsătorit abia de 2 luni și acum și-au făcut călătoria de nuntă și reîntoarnă de prin Italia spre casă....

Și până-când îmi povesteau, se țineau strîns de mână și el își răzămase capul de umărul ei.

Eu îi priviam cu dragoste, par'că fericirea lor îmi cuprîndea și inima mea, când îi vedeam așa frumoși, așa de tineri...

„Cât sînteți de fericiti”, le zisei eu oftînd și-mi propii capul gânditor pe coate.

Dorul m'a dus pe repezile lui aripi departe... departe, la ea, care de atîta vreme îmi ține în cătușată și mintea și inima, în lanțurile dragostei...

Par'că eram una, legați pentru vecie înaintea altarului, par'că era a mea și eu eram al ei.

„Da”, mă rog, două chilii cari comunică... îndată”, răspuse birșul șiret, clipind din ochi și uitându-se la mine...

Un șuer puternic mă deșteptă din frumoasa mea visare. Dulce vis al viitorului, realizate-vei tu?!

Trenul se oprî... eram la *Cârfa*!

Mă scobor din tren — și jos mă așteaptă bunul prieten cu brațele deschise....

Par'că era altă viață, par'că era alt trair...

Aerul proaspăt de câmp, mugetul boilor cari pășteau în giur, frumoasa priveliște ce se întindea înaintea lacomei mele priviri... toate... toate mă mișcară mult, și inima par'că 'mi-o cuprînsese o fericire necunoscută încă.

În fine ajunserăm în sat la ospitala casă a bunului meu prieten. Doamna ne aștepta

în prag. Era îmbrăcată ca de casă, și-i ședea așa de bine, înănt nu mă mir, că prea 'mi-am uitat de mine privindu-o.

Am intrat în casă. Nu aveau ei belșug din toate, aveau însă ce le trebuia, și apoi se iubiau și erau așa de fericiti. Iubirea sinceră nu cunoaște lipse...

Ziua următoare a fost zi de sărbătoare.

Îmbrăcați în hainele cele mai bune grăbiau credincioșii la biserică. Bărbații înalți și chipeși, adevărați Olteni... Femeile purtau opinci, și-mi venia așa de straniu, când vedeam câte un boboc frumos de fată, cât părea

„Cum te cheamă, dragută?” o întrebai eu.

„Eva”, răspuse copila plecându-și ochii... Simții cum 'mi-se suie sângele în cap și-mi pierd cumpătul. Mă uitam sfios în giur, ca și un copil surprins în o faptă rea... Îmi părea, că 'mi-a descoperit cineva taina inimii. De ce m'am tulburat oare auzind acest nume?!

„Și spune-mi, dragă, ai tu dragut?” o întrebai eu din nou pe copila ce era să se depărteze.

„Cum nu, domnule”, răspuse ea, am mire, ne și cunnam acuși, uite-1”.

mai zise ea, și prinzându-se de mână se depărta amîndoi...

Eu privii lung... lung în urma lor... Par'că îmi suna mereu în urechi: „Eva se mărită”, ca niște coabe rele a unei presimțiri sinistre...

Voiam să scap de ele, dar' nu puteam, mereu îmi sunau în auz: „Eva se mărită”, și simțiam cum 'mi-se stringe sufletul de durere și lacrimile îmi umplu ochii.

În curînd mă încungurără bărbații, Români chipeși și sdraveni, și sentimentele ce-mi coplesiră inima cu un moment mai înainte, aburără, lăsînd loc altora...

Mă simțiam așa de bine în societatea acestor țărani de inimă, și îmi cădea așa de bine, să-i aud ce-i doare și cum cugetă ei?!

(Va urma).

vienez („Neues Wiener Tagblatt“), ca cota să se urce pentru Ungaria la 35 percente. Acest ofert nu poate satisface Austria! Ținând în vedere loialitatea și sinceritatea pe care o dovedesc totdeauna miniștrii austriaci față de colegii lor din Ungaria, trebuie să presupunem, că au spus-o fără rezerve, ce „cota“ pot să primească. Și guvernul maghiar știe, că *Bismarck* e decis a-și apăra cu tenacitate punctul său de mănecare. Nici nu se înșală nime când erode dară, că urcarea cotei în modul indicat e condițiunea reînnoirii pactului. — „Reichswehr“ ni-o spune apoi, că cererile lui Cuiade, după ce au sosit în contra urcării cotei, dar nu voacă să o spună pe față. —

Cu un cuvânt, frumoase prospecte pentru viitorul apropiat!

Afacerea Bismarck. La provocarea făcută, ca să se publice contractual legat între Germania și Rusia, s'a răspuns lui „Hamb. Nachr.“ din parte oficioasă, că la una ca aceasta să nu conteze, fiindcă pe lângă scrupulii ce s'au ivit în cercurile datatoare de ton germane, s'au născut scrupulii și în cercurile din Petersburg, astfel asemenea sunt în contra publicării contractului. Ziarele lui Bismarck cu toate acestea merg înainte cu destăinuirile, și acum se provoacă la *Crispi* și la *Kalmok* ca la martorii cei mai autentici, cari pot lămuri chestiunea. „Hamb. Nachr.“ e altcum de credincioasă, că alianța secretă între Germania și Rusia a avut de scop apărarea reciprocă a acestor țări în contra Angliei, ear' de un atac în contra Țării din partea Austro-Ungariei, nu a putut fi vorba, pentru că în acest caz Austro-Ungaria cerea de sigur sfatul Germaniei. Vorba e — se întreabă tot „H. N.“ — că Anglia când a fost oare informată despre această alianță secretă? —

Va se zice, Bismarck voește să bage și pe Anglia în jocul ce l'a început.

„Italia irredenta.“ Lui *Alkotmány* i se scrie, că destăinuirile lui Bismarck au fost primite în Italia cu mare bucurie. Ziarele italiene își bat joc de Austro-Ungaria pentru ușurătatea cu care a legat alianță cu Germania, stunci când aceasta din urmă, cu contracte secrete, a voit să o tragă pe sfârșit. Alcum o recunoșc ziarile italiene, că Italia tot atât de puțin folos a avut din tripla alianță ca și Austro-Ungaria. *Alkotmány* constată apoi, că în Italia toți sunt irredentiști, dela *Crispi* începând, și că aspirațiile lor sunt îndreptate spre *Triest* și *Dalmacia*, adică în contra Austriei. „De aceea — zice „Alk.“ — ar trebui ca monarhia să scape de prietenia acestui inamic secret, adică de Italia. Dacă *Goluchowski* are sentimente pentru asigurarea viitorului monarhiei, stătem siguri, că nu va reînnoi pactul cu Italia. Pentru monarhia noastră e suficientă prietenia cu Germania, apoi buna înțelegere cu consorțiul francez-ruse. Nimic nu e mai periculos decât prietenia unui dușman ascuns, care ar pute să lovească monarhia pe la spate.“

Să simt țări Maghiarii nostri!

Crisă la „Fremdenblatt.“ Se știe, că *Fremdenblatt* e organul oficios al ministrului comun de externe din Viena. Chiar din acest motiv a atins prea dureros pe patrioții nostri știrea, că șef-redactorul substituit al acestui ziar, un anumit *Teuber Oscar* a fost destituit din postul său, grabnic, fără veste, și în mod surprinzător pentru cercurile politice. Numitul era adevărat un mare apărător al Maghiarilor și al politicii lor de maghiarizare; a scris mai multe broșuri foarte favorabile patrioților nostri; evident dară, că Maghiarii îi dau acestei crize neașteptate un colorit curat politic, fiind al lor punct de vedere, — care adevărat fiind, are o însemnătate oarecare și pentru noi.

„Justiție coruptă.“ O scenă foarte interesantă s'a petrecut zilele trecute înaintea curții cu jurați din Budapesta. Era acusat pentru vătămare de onoare un anumit *Thuranszky Lajos*, din partea lui *Endrényi Jenő*, jurist și oficer în rezervă. În decursul pertractării s'a născut între acest din urmă și între președintele de tribunal următorul dialog:

Endrényi: Eu am cutierat întreaga Europă. Am umblat prin Anglia, Franța, Germania, dar nu am aflat nici unde o justiție coruptă până la temelie ca la noi!

Președinte: Ai rostit cu precauție cuvintele acestea?

Endrényi: Sigur!

Președinte: Ți-ai recomanda să le revoci!

Endrényi: Voiu enara ce atentat ne mai pomenit s'a comis în contra libertății mele personale...

Președinte: Dacă nu revoci cuvintele vătămătoare, tribunalul se va retrage, pentru a se consulta.

Endrényi: Susțin cuvintele rostite!

Tribunalul s'a retras, s'a sfârșit un sfert de clas, și a pedepsit pe îndrăznețul om cu o simplă — *îndrumare la ordine*. O pedeapsă mai mare nu a cutozat se-și dee, de bună-seamă din motivul, că omul a grăit — *purul adevăr*.

Bismarck și Maghiarii. La ordinea zilei e Bismarck, omul de fer, devenit de nou celebru prin destăinuirile sale din *Hamburger Nachrichten*. Natural, că întreaga presă europeană se ocupă cu dinoul, și scoate la iveală tot ce știe despre acest mare, și odinioară temut diplomat. Un fost militar austriac, Maghiar de origine, și magnat din familie veche, — fusese vulnerat în războiul dela 1866. Petrecând lungă vreme în Berlin, a avut pe atunci o întrevedere cu Bismarck, al cărui rezultat îl publică acum în *Alkotmány*. La anul 1866, pe când Ungaria nu era aceea- ce e astăzi, marele Bismarck a făcut magnatul din întrebare următoarele interesante declarații: „Ar fi mare greșală, dacă Maghiarii s'ar scula în contra naționalităților. Ei nu au nici o necesitate de a le maghiariza cu forță, fiindcă întru atâtă le sunt superiori, încât rolul lor de conducători nu se poate ataca din nici o parte.“

Ce prevădător era încă pe atunci — omul de fer!

Un „da“ întârziat. *Baseler Nachrichten* află din izvor autentic (?), că la nunta principelui moștenitor de tron din Italia cu principesa Elena din Montenegro, s'ar fi întâmplat următoarea scenă penibilă. În momentul în care prelatul *Priscini* a adresat prințului cunoscutele cuvinte, că „voește să-și iee de soție pe principesa Elena Petrovici?“ acesta s'a întors către tatăl său, regele Italiei, cu cuvintele: „tată, permite-mi!“ Regele însă nu i'a dat nici un răspuns. Domnia o tăcere adâncă și lumea adunată la ceremonia cununiei fu cuprinsă de o sfială îngrozitoare. Regina s'a apropiat atunci de regele Umberto și i'a zis: „Victor te roagă să-și dai permisiune ca să se căsătorească!“ ear' regele a răspuns confus: „da, da“. Abia după- ce s'a declarat regele, a putut răspunde și principelui cu al său „da“, ear' ceremonia cununiei s'a terminat. „B. N.“ voește cu știri-rea aceasta de bună-seamă să ne facă a crede, că nu cu învoirea regelui s'a legat această căsătorie. Cine vrea, poate să-și creadă!

Jókai pus — la dosar.

Cel mai mare și mai rodnic literat al națiunii maghiare, romancierul *Jókai* a rămas de astă dată fără mandat. Cercul electoral Karczag, unde își pusese candidatura, nu l'a onorat cu majoritatea voturilor, ci a preferat să aleagă pe un opozițional, care între alte împregiurări poate-că nu e vrednic să deslege curelele încălțămintelor lui *Jókai*, ca să vorbim și noi cu cuvintele scriitorii. În alt cerc nu a fost candidat bătrânul romancier și astfel a rămas scos din dietă și acest stipul al liberalismului maghiar, care a apărât și spriginit toate guvernele câte s'au perândat până acum în fericita noastră țară. Alt om, în locul său, s'ar fi supărat foc pe guvernul care s'a arătat atât de nemulțumitor față de dinoul, încât nu l'a lăsat să păsească de comandă, într'un cerc sigur, — de exemplu *românesc*, — unde putea fi ales earși cu aclamațiune, ci l'a trimis la Karczag să lupte luptă deosebită, să lupte și se — *cadd*. *Jókai* însuși nu l'a pierdut bunul său umor. Nu s'a supărat, ci s'a supus voinței națiunii sale. Nu v'e mai trebuiesc? — a zis poetul. E semn, că nu sunt mai mult de nici o treabă. Săgetorii bun! — Și-a lăsat rămas bun dela săgetătorii sei din Karczag prin o scrisoare destul de doioasă, adresată președintelui liberal din acel oraș. Scrisoarea conține multe pasaje foarte interesante.

— În alegerea de deputat din Karczag — zice *Jókai* — îmi v'd eu încheierea cea mai frumoasă a carierii mele politice. Că această încheiere trebuia să o fac odată, o știam de mult singur, din propriile mele vederi. Nu numai din pricina stării clătănitoare, trușești și suferințiste, care-mi șoptia, ca să nu mă leg de chestiuni, la cari să cer oameni întregi și tari, ci mai ales pentru însușirile speciale ale problemelor din viitor. Că vreme se ducea lupta pentru idealuri, capacitatea mea încă valora ceva. Dar' acelea sunt azi câștigate, sunt duse la isbândă, au intrat în viață. Nici o putere nu le poate mai mult șterge din Ungaria. Acuma problemele vieții practice își scot capul din pământ, și se cer ochi ageri pentru a pute constata cari sunt menite să facă spic, și cari vor deveni măcinăci? — Poetul înșiră apoi toate agendele, cu cari va avea să se ocupe parlamentul de urgență, și continuă astfel: „Acela, care voește să-și ridice glasul în dietă la deslegarea acestor probleme, trebuie să fie

sau nu specialist capabil, un om înțelept și multilateral sau apoi de tot prost și mărginit la minte. Fiindcă eu nu am curajul a pune întrebarea, că de care dintre aceste două categorii mă țin, trebuie să mă supun sorții neevitabile, care a făcut să-mi încheiu cariera politică. Când devine un om superfluu, nefericirea nu e mare. Dar' e mare, când acesta nu o observă el singur. Și e de tot mare, când se mai și supără pentru aceasta. Eu m'am văzut la timp situația și nu m'am supărat. Din contră; m'ie ridică sufletul în conștiință, că deasupra mea se ridică coroana puternică a arborelui unei generații tinere, la umbra căruia pot să mă odihnesc. Să per, să mă nimicesc, să mă odihnesc, asta a fost dorința mea. Lipsa de glorie încă își are nimbul său. Ați venit la mine amicii mei, alegătorii liberali din Karczag, și ați provocat pe vechiul ostaș să intre în ultima luptă. Numai pentru mine a fost ultima, pentru voi nu! Nu m'ati amăgit cu înșelătoare speranțe de triumf; mi-ati spus sincer: avem lipsă de numele tău, ca să punem peatra fundamentală a cetății liberalismului în acest cuib secular al *Kunilor*. Scopul s'a ajuns. Cetatea liberalismului e ridicată în Nagy-Kunság. Ear' eu am câștigat pe seama stelei apunătoare a carierei mele politice o exploziune finală luctoasă, în loc ca steaua să fi căzut în mare. Aduceți-vă aminte ce v'am zis atunci, când la sosirea mea în mijlocul vostru m'iați arangiat un conduct triumfal. Am zis: „Arangiați-mi o înmormântare frumoasă!“ Pentru mine a fost înmormântare; pentru partidul liberal înviere! Să v'd de Dumnezeu putere, sănătate și spor în munca voastră; să deie *Kunilor* fericire, progres material și spiritual, ear' nouă tuturor, o patrie glorioasă și fericită!“

E îndoietor de tot totul în care bătrânul poet își ia rămas bun dela cariera sa politică; și e foarte semnificativ, că un om ca *Jókai*, nu are înaintea națiunii sale nici atâtă trecere, ca să-l onoreze cu un mandat de deputat. La alegerile trecute a trebuit să se comănăcească *Românii* din cercul Oravia ca să-l aleagă, întocmai precum și alt literat maghiar de valoare, *Mikszáth Kálmán*, trebuie să roage pe *Valachi* din Făgăraș ca să-l dea mandat pentru dietă! Nobila națiune maghiară le întoarce spatele amândurora!

E semnificativ și rușinător pentru o națiune „cu misiuni înalte culturale!“

Proces antisemit.

— Raport special.

Sibiul, 9 Nov. n.

În 7 Noemvrie n. (*ziua sf. Dumitru*) s'a pertractat înaintea tribunalului din loc interesantul proces al țeranului *Achim Rădoi*, acusat că ar fi atfăat la ură împotriva Jidovilor. Pertractarea s'a început la 9 ore a. m., sub președinția dlui *Bădăla*, jude de tribunal. Apărător a fost dl candidat de advocat *Coriolan Meseșan*, plenipotențiatul dlui Dr. *Amos Frâncu*, care în zelul său național n'a pregetat nici-când a primi apărarea *gratuită* a acusaților politici români.

Se cetește actul de acuză, al cărui substat e următorul:

Achim Rădoi e acusat de atfătare împotriva Jidovilor, de oare-ce a atfăat spre stradă un tablou, despre faimosul omor ritual dela *Tisza-Eszlár*. Tabloul, originat din România, arată cum patru șachteri israeliți omorâ, pe lângă *Rugăciunile* a doi martori, pe tinăra *Polgarni Eszter*. Sub tablou se află în românește inscripția:

„Crima groaznică din *Tisza-Eszlár*, în Ungaria, la anu 1882“ și explicarea:

„De când au restignit pe dl nostru Isus Christos, mântuitorul lumii, de atunci ei au lăsat biblia, vechiul testament și tablele lui Moise (cele zece porunci), înlocuindu-le cu Talmudul. Prin această afulsărie a Jidovii sunt deobligăți să folosească sânge de creștin. Îndatinarea aceasta criminală a Jidovilor e cunoscută în toată lumea.“

„Tabloul acesta reprezintă scena, când Jidovii din Ungaria au stors la anul 1882, în *Tisza-Eszlár*, sângele unei fecioare creștine. Faptul a fost descoperit într'un copil care a văzut prin gaura ușii, cum au chinuit mișei de Jidovi jertfa lor. Subscrisul mi-am ținut de datorință, să împărtășesc fraților mei creștini faptul, după-ce am cerut și am primit permisiunea pentru publicarea acestei scene revoltătoare, care trebuie să îndemne pe fiecare creștin, să rupă ori-ce atigere cu Jidovii. București 1886, Noemvrie 24. Nestor Nițescu.“

Tabloul acesta a fost arătat înaintea tribunalului.

Cetindu-se actul de acuză, urmă interogatorului acusatului, care s'a purtat vrednic și neînfricat în tot cursul procesului.

El se cheamă *Achim Rădoi*, născut și locuitor în Apoldul-mic, de 35 ani, gr.-or., că-

sătorit, cu 2 copii, econom, are avere, știe scrie, a fost pedepsit odată de acest tribunal, pentru delictul vătămării corporale comise asupra soacrei sale, cu o lună și o zi temniță ordinară.

După luarea naționalului, președintele mai pune țeranului următoarele întrebări:

Preș.: E drept, că dumneata ai bătut chipul pe pârtelele căsii dumnilale, — spre drum?

Acus.: Drept!

Preș.: Și de ce ai făcut-o asta?

Acus.: Pentru-că după-ce l'am ținut patru ani, am văzut că nu se cade a sta între icoane sfinte. De aceea l'am pus afară.

Preș.: (ți arată tabloul): Ce-s acestea? (arătând pe șachteri).

Acus.: Aceia sunt oameni, bagseamă Jidanii!

Preș.: Și ce fac ei?

Acus.: Vor fi făcând ceva, cu vr'un creștin!

Preș.: Dar' nu te-ai cugetat, că acățând spre stradă acest chip, vei atfăa la ură împotriva Jidovilor?

Acus.: Nu, pentru-că în casă mai am multe icoane, cari arată cum Jidovii chinuesc pe Christos și pe apostoli.

După acestea procurorul *Csinszky* rosti un scurt rechizitor, susținând, că prin atfăarea chipului țeranul a voit să atfăa împotriva Jidanilor și cerând osândirea lui, mai ales că chipul nu e adevărat, de oare-ce cercetarea pornită la timpul său în cauză n'a descoperit nimic.

Di Coriolan Meseșan rosti un bine chibzuit discurs de apărare, zicând în esență cam următoarele:

Onorat tribunal reges!

Înainte de a mă lăsa în apărarea meritorie a acestui proces criminal, îmi iau voea: 1. A înșina excepție de competență față de on. tribunal pe baza legii din 1880 art. de lege 37 §-ul 7. Servind anume de baza procesului prezent un product de presă, un tablou comentat, despre a cărui conținut se zice, că ar fi apt de a provoca ură în contra Jidanilor: pentru deliberarea asupra procedurii întreg nu e competent on. tribunal, ci curtea cu jurați din Cluj. 2. A înșina rugare pentru amnarea pertractării din motivul, că fiind neîncredințată lipsa constatării: întru cât corăspund cele afirmate în comentariul tabloului încredințat cu cauzele de suspiciune desfurate în ordinea procesului criminal dela *Tisza-Eszlár*, află de absolut necesară procurarea celui proces intentat Jidanilor pentru omorul ritual din 1882, drept-aceea mă rog, să binevoască onorabilul tribunal a câștiga acest proces pe cale oficială dela trib. reg. din *Nyiregyháza*, ear' până la sosirea aceluia să se amias pertractarea de față. 3. Pentru constatarea adevărului aserțiunii, ce se cuprinde în comentariul încredințat, referitoare la schimbarea textului testamentului vechiu biblic și înlocuirea aceluia prin Talmud, îmi iau libertatea a recomanda procurarea și alăturarea la acest proces a traducerii bine cunoscute a lui *Rohling*, ear' până atunci și din acest motiv, rog amnarea pertractării.

Acum să trec la apărarea meritorie.

În înțelesul §-lui 106 din codicele penal, dacă în decurs de 3 ani nu s'a intentat procedură criminală contra tipăriturii și a textului respectiv, acestea nu mai pot fi obiectul unui proces criminal și nu se mai pot pedepsi. Astfel nu se mai poate pedepsi nici fapta clientului meu, fiindcă atfăarea tabloului încredințat s'a întâmplat deja în 1892, deci cu 4 ani înainte.

Uniformitatea juridică, dela care așteptăm, ca în casuri anologhe, materialicește egale, pe lângă egale legi și proceduri: egal să și judece, încă ponderază mult pentru totala achitare a acusatului.

În proaspătă memorie ne este, cred, la toți, procesul de presă intentat redactorului *Francisc Bonitz* pentru traducerea broșurii lui *Bernardin Freimut* cu titlul: „Istoria măcelurilor rituale jidovești până în zilele noastre“ în care proces pertractarea finală s'a ținut la 22 Sept. 1896 înaintea tribunalului de presă din Budapesta.

Acusatul a fost achitat, deși, — dacă considerăm constatările expuse în cuvântul final al acestei broșuri, — în privința momentelor grave întrec tozecet aserțiunile cuprinse în acest tablou.

Ca să atrag atențiunea on. tribunal asupra gravității acelor enunțări îmi iau voie să citez numai 2 constatări din acea broșură:

„1. E fapt constat, că Jidanii deja de multe veacuri până în zilele noastre au omorât și măcelărit copiii creștini, nu arare-ori și adulți în așa mod, cum nu s'a mai pomenit la popoare civilizate, și scopul tuturor acestor măceluri n'a fost altul, decât, ca ei să ajungă în posesiunea sângelui de creștin.“

„2. E fapt constat, că aceste măceluri s'au născut din motive religioase, din aceea credincioasă, că stângerea unei vieți creștine e

lucru plăcut înaintea lui Dumnezeu și că luarea sângelui creștin curățește sufletul jidovec...“

Preș.: Nu-ți pot permite, domnule apărător, să îți aici prelegeri de oare-ce nu stau în nici o legătură cu obiectul apărării!

Apărătorul: Prelegeri nu țin, dar' de oare-ce cele citate voiam să le folosesc, prin comparația cu aserțiunile din comentariul tabloului, în interesul apărării: a trebuit să mă extind și asupra acestor citate, ca arătând la gravitatea lor, să apară puțină însemnătate a tabloului. Ear' dacă propagatorul acelor enunțări „*quod omni pedepsit atuci*; din principii „*non um justum, alteri aequum*“, doriām a-mi exprima speranța, că clientul meu cu atât mai puțin va pute fi pedepsit acum!

Faptul acusatului nu constituie agitație. Sub delictul agitației legea și doctrina criminală înțeleg acele mod de comunicare a ideilor, care făcând presiune asupra dispoziției sufleteste, oprimă critica minții sănătoase, provoacă pasiunile, deșteaptă ură și așa stimulează la comiterea de delict.

Faptul acusatului nu conține nici un delict de agitație, pentru-că:

1. Tabloul acesta cu nimic nu exprimă mai mult decât acele icoane, cari ne prezintă pironirile pe cruce, înclinările ca spini, loviturile și scuipiturile pe față, cari le putem vedea în ori-care casă creștină. Dacă aceste nu cuprind agitație împotriva Jidanilor, atunci nici tabloul încredințat nu constituie agitație.

2. Nici conținutul comentariului nu e agitatoric, pentru-că în el autorul observă simplu, că Jidovii prin schimbarea testamentului vechiu au adoptat Talmudul, vrășmaș a tot ce e creștin.

Că această părere bună e sau rea, se ține de știința teologică. De on. tribunal se ține numai constatarea, că de fapt Jidovii se țin de Talmud, că toți bocherii, șachterii și rabinerii, vorbind ex cathedra, tot învătăuri de aceste primejdioase propun credincioșilor lor, și că priu urmare aserțiunile exprimate în tabloul încredințat nu cuprind de loc agitație, precum nu cuprind nici evanghelia în părțile unde se tractează despre Jidovi.

Că învătăurile Talmudului aievea sunt primejdioase pentru tot ce e creștin, pentru ordinea și concordia societății omenești, despre aceasta se va pute convinge și on. tribunal din traducerea „*Rohling*“.

Talmudul conține agitație! Aderenții acestuia ar trebui trași la judecată, ear' nu s'armanul țeran dela sate, care nici atâtă n'a știut, că oare icoana șachterilor sfântă e sau ba?!

Cum se poate presupune deci, că acusatul a avut știre de procesul din *Tisza-Eszlár*?

Dar' oare în urma procesului dela *Tisza-Eszlár*, e convins cineva despre nevinovăția Jidanilor sau ba? Fiecare e convins de ce vrea!

Convingerea, fiind un ce individual și propriu fiecărui om, nu poate fi obiect criminal, cu atât mai ales nu, fiindcă acea convingere nu numai că nu s'a exprimat în mod atfător la ură, ci chiar din contră în comentariul tabloului, după constatarea pericolului jidovec, se recomandă izolarea pasivă și ruperea pacinică a tuturor legăturilor cu Jidovii.

Că la delictul agitației se pretinde provocare directă la comiterea faptelor criminale, apare din sentința Curiei de sub nrul 67 din anul 1892, Februarie 3, unde se zice: „În cazul prevăzut de §. 172, alineam. II. a codicelui penal, nu e destul cuvântul „*gitează*“, ci se pretinde și provocare directă.“

În cazul de față, necum să fie provocare directă la comiterea faptelor criminale, e chiar contrarul: abținere și pace!.

Ear' aceea doar' nu-i delict, dacă eu vreau să fiu cu cineva prețin sau să-i fiu inamic? Mai ales atunci nu poate fi delict, când în loc de intolerare, ură, batjocură și persecutare față de inamic, eu recomand pasivitate și pace!

3. Precum la toate faptele criminale, care se pot imputa autorului lor, se recere un fel de *animus violandi*, așa s'ar pretinde și în cazul de față.

Unicul motiv, din care s'ar pute deduce intențiunea acusatului de a lovi în Jidovi, ar pute fi contactul cu Jidanii. E însă fapt, că în Apoldul-mic, ba pot susține, că în comitatul nostru întreg, de abia poți găsi 2—3 Jidani. Nu se poate deci presupune, că acusatul prin tabloul său ar fi voit să atfăa la prăpădirea Jidovilor dintr'alte părți ale țării!

Constatare de altmintealea, că în urma tabloului aceluia, nici unui Jidan nu i-sau atins perii din perciuini.

După toate acestea, mă rog de on. tribunal, să binevoască a achita pe acusat de sub toată acuză și urmărire ei, ear' în cas de condamnare, mă rog, că în considerația mulțimii de împregiurări ate-

Pianuri durabile și de un sunet nobil cu mecanism de prima calitate, precum o pretinde gustul bun al inteligenței, se află după cele mai plăcute modeluri în

I-a prăvălie transilvană de pianuri și harmonii

a lui
Victor v. Heldenberg,

Sibiu, Strada Morii numărul 12.

sunt reprezentate exclusiv firmele cele mai renumite și mai probate:

Ludwig Bösendorfer, } constructori, ces. reg. de pianuri.
J. M. Schweighofer fil,

Fritz und Sohn, Hoffmann, livrantul camerei al Alteței-Sale Archiducelui Carol Ludovic, Proksch, Rösler (Dresda), Blüthner (Lipsca).

Garantie perpetuă pentru construcțiuni bune.

Prețuri modeste.

O specialitate naturală neprețuibilă

este apa minerală alcalin-acidă bicarbonată

Isvorul „Matilda” de Bodok

care după experiențele făcute s'au dovedit ca o apă medicinală prea eficientă și plăcută mai ales: la **conturbări de mistuire, maladiile stomacului, a rinichilor, a beselei udului și ale organelor respiratoare etc.**

[1739] 70-100

Borviz de primul rang

care prin limpezitatea sa rară și prin conținutul său mare în acid carbonic natural — de un gust și efect prea plăcut și binefăcător — va îndeplini chiar și pretențiunile cele mai delicate, ca cum nici o altă apă minerală.

Deposit în Sibiu, Sighișoara și Alba-Iulia:

la domnul I. B. Misselbacher sen., Cluj: Segesváry és társai, Déva: Balog Gyula, Orăștie: Németh János; în Brașov deposit propriu strada Căldărarilor nr. 68, și se poate comanda și de-adreptul dela administrațiunea subsemnată.

Cu toată stima

Administrațiunea isvorului „MATILDA”:

Josef György,

(comit. Háromszék). Bodok. (Transilvania).

5098/1896.

[2874] 2-3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de notar devenit vacant prin pensionare în comuna Apoldul-de-jos se scrie prin aceasta concurs cu următoarele emolumente:

1. Salar anual de 500 fl.;
2. Paușal de călătorie 60 fl.;
3. Cuartir natural;
4. 2 stângini de lemne;
5. Competențele normate în statutul aprobat.
6. Pentru purtarea matriculei de stat 100 fl.

Cererile concursuale instruite în sensul §. 6. l. 1883 au de a se prezenta subscrisului până în 1 Decembrie a. c. după amiază la 6 ore.

Mercurea, în 2 Noembrie 1896.

Protopretor cercual:

Mangesius.

Nr. 1373/1896.

[2871] 2-3

Publicațiune.

Prin aceasta din partea subscrisei primării comunale se aduce la cunoștință publică, cumcă în 3 Decembrie a. c. la 2 ore p. m. se va exaranda în cancelaria comunei Boița, pe calea licitațiunii publice dreptul de venat de pe întreg teritoriul comunei, pe un period de 6 ani.

Condițiunile de licitațiune se pot vedea în orele oficioase la subscrisa primărie.

Boița, în 2 Noembrie 1896.

Primăria comunală:

Ioan Bordocan,
primar.

„Intinela” institut de economii și credit ca societate pe acțiune în Sibiu nou înființat efectuează toate operațiunile de bancă. După depuneri spre fructificare dobânda este 6% și darea de venit. Direcțiunea.

[2398] 1-20

Unt de post!

Unt de post!

Un rezultat important al invențiunilor este:

Untul de nucă de cocos,

o unsoare vegetabilă de cea mai fină calitate.

O dulce mâncare de post!

Se poate întrebuița la pregătirea mâncărilor atât la cele de dulce, la cărnuri, fripturi, lăptări, cât și la cele de post.

[2287] 7-20

Mai gustos și mai bun decât oleiul de oliv.

O singură încercare va convinge pe ori-și-cine despre bunătatea acestui excelent articol de traiu.

Atestate dela capacități eminente, ca și **Dr. Benedict** din **Viena** dovedesc.

Fabricant: Iuliu Granichstädten,

Viena, XVI., Seeböckgasse 24.

Representant general pentru Ungaria:
Mauritiu Deutsch, Budapesta, VII., str. Rottenbiller 3.

La ori-ce întrebări se răspunde grabnic.

În Sibiu se poate procura exclusiv numai dela „Prăvălia industriașilor români”, strada Cismădiei nr. 27.

Unt de cocos.

Diplomă de onoare.

„Tipografia”, soc. pe acțiuni, Sibiu.

Diplomă de onoare.

Se recomandă a executa următoarele:

OPURI și BROȘURI

Placate

BILETE DE LOGODNĂ și DE CUNUNIE

Carte și epistole

Circulare și preț-curenturi

Note

Mare deposit
de coverte, cerneală, recuise de scris,
ceară de pecetluit etc.

Comande din afară
se efectuează repede.

Bilete de vizită
după plac și cerere

Mare deposit
de hârtie de scris și concept, precum și hârtie fină
de epistole
cu picuri în casete.

Biblioteca populară a „Tribunei”

Diferite cărți științifice și literare
Elegant legate sau broșurate.

Dictionar
român-german și german-român.

Prețuri foarte moderate.

Strada Poplăcii Nr. 15.

Librărie românească în Sibiu

Strada Poplăcii Nr. 15.